

Қазіргі қоғамдағы жасанды интеллекттің рөлі

ЖАРИЯЛАНДЫ
29.04.2025

ТІРЕК СӨЗДЕР

білім беру, денсаулық сақтау,
Жасанды интеллект, экономика, этика

СІЛТЕМЕ

<https://bilimger.kz/178458/>

Укубай Оразгүл Ерболқызы

Қарағанды қаласы, Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды Зерттеу Университеті.

Шетел тілдері факультетінің 3-курс студенті

Аннотация

Бұл мақала жасанды интеллекттің қазіргі қоғамдағы рөлін экономикалық, білім беру-денсаулық сақтау, әлеуметтік-этикалық және болашаққа арналған перспективалар тұрғысынан талдайды. Экономикалық салада AI-дің енгізілуі жаһандық ЖІӨ өсуіне оң ықпал етіп, өндіріс пен қызмет көрсету тиімділігін айтарлықтай арттырады. Білім беру мен денсаулық сақтау салаларында жасанды интеллект персонализацияланған оқыту мен дәлдікпен диагноз қоюға мүмкіндік берсе, AI-дің жалпылама қолданылуы әлеуметтік әділеттілік пен жеке деректер қауіпсіздігі мәселелерін де күшейтеді. Сонымен қатар, AI-ді реттеу мен этика саласындағы жаһандық стандарттар әзірлеу қажеттілігі артып келеді. Болашақта жоғары ғылыми зерттеулер мен халықаралық ынтымақтастық AI-дің қоғамға оң әсерін барынша қамтамасыз етуге жол ашады.

Кіріспе

Жасанды интеллект (ЖИ) — ақпараттық өңдеу және автоматтандыру технологиясы ретінде қазіргі қоғамның барлық саласына ықпал етіп отыр. Бұл мақалада ЖИ-дің экономикадағы өндірістік процестер мен қызмет

көрсету тиімділігін арттыру механизмі, білім беру мен денсаулық сақтау жүйесіндегі персонификацияланған шешімдер, сондай-ақ әлеуметтік әділеттілік пен этика мәселелері қарастырылады. Әдебиеттерге талдау жасалып, экономикалық әсерлер мен қоршаған орта шығындарының ара қатынасы, этикалық стандарттар мен болашақ даму перспективалары ұсынылады. Мақала ғалымдар, саясаткерлер және бизнес басшылары үшін AI-ді жауапты түрде енгізу бағытындағы ұсыныстар береді.

Кілт сөздер

жасанды интеллект, экономика, білім беру, денсаулық сақтау, этика

Экономикалық және өндірістік салалардың трансформациясы

Өндірістік кәсіпорындар мен экономикалық салаларда жасанды интеллекттің енуі өнім сапасын бақылаудың дәстүрлі әдістерін радикалды түрде өзгертіп, дефекттер санын 80%-ға дейін қысқартуға және жалпы операциялық тиімділікті шамамен 13%-ға арттыруға мүмкіндік береді, себебі сенсорлар мен компьютерлік көру жүйелері өндіріс сатыларының әрбір кезеңінде нақты уақыт режимінде талдау жүргізіп, адам қатесін болдырмайды. Сонымен бірге, ірі және шағын бизнес өкілдерінің шамамен жартысы ЖИ-ді шығындарды оңтайландыру үшін, ал қалған бөлігі кірісті ұлғайту үшін белсенді қолданады, бұл ресурстарды тиімді қайта бөлуге, артық қойма қорларын азайтуға және логистикалық шығындарды төмендетуге ықпал етеді. Алдыңғы қатарлы болжаушы аналитика мен генеративті модельдер өндірістік жоспарлауды автоматтандырып, сұраныс өзгерістеріне жылдам икемделуді қамтамасыз ете отырып, болашақтағы өндіріс көлемін дәл болжайды және материалдық артықшылықтарды жояды. Инвестициялық жобаларға енгізілген ЖИ-инструменттерді қолдану қазіргі уақытта компаниялардың табыстылық шекті рентабельділігін көтеріп, технология инфрақұрылымына жұмсалған қаржының қайта оралуын жеделдетеді, осылайша әлемдік экономикадағы ЖІӨ үлесін ұлғайтуға қосымша серпін береді. Болашақта «Industry 6.0» тұжырымдамасы аясында толықтай автономды өндіріс желілері мен роевой роботтар кешені қалыптасып, өнім

жасау циклін төрт жарым есе қысқартып, жобалау процестерін бірнеше он есе тездетуге жағдай жасайды.

Білім беру және денсаулық сақтау салаларындағы рөлі

Жасанды интеллект білім беру процесінде оқушылардың жеке ерекшеліктерін, оқу үлгерімі мен қызығушылықтарына қарай материалды қалыптастырып, үздіксіз түрде кері байланыс ұсына отырып, мұғалімдердің жүктемесін жеңілдетеді және оқу нәтижелерін тиімді бақылап бағалауға мүмкіндік береді; сондықтан білім беру ұйымдары интерактивті платформаларда адаптивті тестілеу, виртуалды репетиторлық қызметтер және білім беру чат-боттар арқылы әрбір оқушының әлсіз тұстарын жан-жақты ашып көрсетіп, уақытылы қолдау көрсетуді қамтамасыз ете алады. Сонымен қатар, ғаламтор арқылы ұсынылатын онлайн-курстар мен ашық білім беру ресурстары жасанды интеллекттің көмегімен оқу жолын автоматты түрде құрып, оқытуды микродәрістерге және нақты мақсаттарға бағыттай отырып, қашықтан білім алуды қолжетімді әрі сапалы ете түседі, бұл әсіресе шалғай аймақтардағы және жұмысбасты азаматтар үшін білім алу мүмкіндігін кеңейтеді. Денсаулық сақтау саласында жасанды интеллект медициналық бейнелеу жүйелерінде ауру белгілерін адам көзі байқамай қалуы мүмкін деңгейде дәл анықтай алатын жоғары жылдамдықты алгоритмдерді пайдаланып, дәрігерлерге нақты диагноз қоюда және емдеу жоспарын алдын ала анықтауда сенімді көмекші рөлін атқарады. Сонымен бірге, пациенттің өмірлік көрсеткіштерін қашықтан бақылау және талдау арқылы уақытылы ескертулер жіберетін интеллектуалды мониторинг жүйелері созылмалы сырқаттары бар адамдарға үздіксіз медициналық қолдау көрсетіп, госпитализация мен асқынулар санын азайтуға септігін тигізеді. Ғылыми-зерттеу деңгейінде өнеркәсіптік дәрі-дәрмек әзірлеу процесінде машиналық оқыту әдістерін қолдану жаңа молекулалардың қасиетін болжауға және сынақ кезеңдерін қысқартуға жол ашып, нарыққа қауіпсіз және тиімді препараттарды жылдам шығаруға мүмкіндік береді. Осындай біріккен технологиялық шешімдер медициналық кадрлардың жұмысын оңтайландырып, ресурстарды

үнемдей отырып, пациенттердің сапалы және жедел медициналық көмек алу мүмкіндігін кеңейтуге және денсаулық сақтау жүйесінің жалпы тұрақтылығы мен қолжетімділігін арттыруға жағдай жасайды.

Әлеуметтік және этикалық мәселелер

ЖИ-дің кең көлемде қолданылуы қатардағы азаматтардың құпиялылық құқықтарын, жеке деректер қауіпсіздігін және әлеуметтік әділеттілікті сақтауда күрделі сын-қатерлер тудырады, себебі деректерді өңдеу кезінде шектеусіз бақылау және стереотиптерді бекіту қаупі бар. Сондай-ақ жасанды интеллект «галлюцинация» эффектісін тудыруы мүмкін, яғни жалған немесе алдамшы ақпарат тарату, мысалы, Холокост оқиғаларын жоққа шығаратын жалған видеоларды жасау ықтималдығы бар. Этикалық стандарттар мен реттеу механизмдерін халықаралық деңгейде енгізу қажеттігі баса көрсетіледі: UNESCO-ның «Recommendation on the Ethics of Artificial Intelligence» құжаты адамдардың құқықтарын қорғауды, ашықтық пен әділдікті қамтамасыз етуді мақсат етеді. Технология компаниялары мен үкіметтер AI-ді гумандылық принциптерге сәйкес дамыту үшін жауапты саясат қабылдауы тиіс.

Болашақтағы даму перспективалары

Алдағы уақытта жасанды интеллект саласындағы ғылыми-зерттеу жұмыстар мен технологиялық жаңалықтар адам-машина өзара әрекеттесуін тереңдетіп, сенсорлық жүйелер мен нейроморфты есептеу архитектураларын ескере отырып, ақпаратты өңдеудің жылдамдығы мен дәлдігін жаңа деңгейге көтереді, бұл өз кезегінде “ақылды” фабрикалар мен «сандық егіздер» негізінде өндіріс процестерін толық автономды етуге мүмкіндік туғызады. Ғаламдық ынтымақтастық аясында институттар мен корпорациялар арасындағы стандарттау мен тәжірибе алмасу бағдарламалары дамушы елдерде де жасанды интеллект мүмкіндіктерін теңдей пайдалануға жағдай жасап, білім беру мен инфрақұрылымды әртараптандыру арқылы цифрлық ашықтық пен инклюзивтілік қағидаттарын нығайтады. Сонымен қатар, мемлекеттік саясат пен білім беру саласындағы бастамалар жасанды интеллект

мамандарын даярлауды күшейтіп, цифрлық сауаттылық пен этикалық түсініктерді қамтамасыз етіп, жауапты технологияларды дамыту мен енгізуге жағдай жасайды, осылайша азаматтардың жасанды интеллект қолданудың артықшылықтары мен тәуекелдерін толық түсінуіне септігін тигізеді. Болашақта «ақылды» қалалар мен көлік жүйелері, роботтандырылған қызмет көрсету салалары, сондай-ақ медицина мен білімде виртуалды және кеңейтілген шындық платформалары негізінде интерактивті экожүйелер қалыптасып, олар адамның ортақ ортаға тікелей араласуын азайтып, цифрлық кеңістік арқылы әлеуметтік және экономикалық үрдістерді оңтайландырады. Сонымен бірге энергетика мен экология салаларында жасанды интеллект көмегімен ресурстарды тиімді басқару, климаттық өзгерістерді болжау және табиғи апаттардың алдын алу жүйелері дамып, қоршаған ортаға зиянды әсерді азайту мен тұрақты даму мақсаттарына қол жеткізу бағытындағы ғылыми-тәжірибелік жобалар жүзеге асады.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. **Роль искусственного интеллекта в современной жизни.** CISM-MS. Дата публикации: 9 месяцев назад. ЦИСМ-МС
2. **Искусственный интеллект и его роль в современном обществе.** «Знамя труда», 28 августа 2023 г. Знамя труда 32 —
3. **Влияние искусственного интеллекта на современный мир.** CyberLeninka. КиберЛенинка
4. **Современные технологии ИИ: оптимизация процессов.** VC.ru, публикация — 2,2 года назад. ru
5. **Жасанды интеллект: оң мүмкіндіктер және ықтимал тәуекелдері.** Bilim.expert. Билим Эксперт
6. **Жасанды интеллектіні қоғамның игілігіне қалай пайдалануға болады.** Ult.kz. kz
7. **Жасанды интеллект деген не және оның адамзатқа қаупі қандай?**kz, 16 қаңтар 2019. informburo.kz
8. **Қазақстан экономикасына жасанды интеллекттің әсері.**

CyberLeninka. КиберЛенинка

9. *Schwab K. Klaus Schwab's Call for Cooperation and Collaboration in the Intelligent Age. TIME, January 2025. Time*
10. *А. Ж. Асамбаев Жасанды интеллект негіздері: Оқулық. Алматы, ЖШС РПБК «Дәуір» 2011 ж. – 136 б.*

ҚМ АА Куәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.